

ชื่อเรื่อง: การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมลายประดิษฐ์งานผ้าของ
ชาวไทยโซ่ง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม

ผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจรัตน์ สีทองสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวิณ พูลทรัพย์

หน่วยงาน: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ปีที่พิมพ์: 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมลายประดิษฐ์งานผ้าของชาวไทยโซ่ง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ ค้นหาวิธีการถ่ายทอด และหาแนวทางการจัดการความรู้ในการถ่ายทอดหัตถกรรมลายประดิษฐ์งานผ้าของชาวไทยโซ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนาากลุ่มแบบเจาะจง และการสังเกตแบบรู้ตัว ศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์จากเอกสาร โดยสร้างคำถามเพื่อการสัมภาษณ์และสันทนาากลุ่มแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงคุณภาพ ในหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันชาวไทยโซ่งที่ประดิษฐ์ลายผ้าหน้าหมอนมีจำนวนลดลงมาก อันเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่เชี่ยวชาญมีจำนวนน้อย และไม่มีผู้รับการถ่ายทอดเพราะไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่มีเวลาว่างเพียงพอ และเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องทำ หากต้องใช้ก็หาซื้อได้จากชุมชนอื่นที่ทำขายซึ่งเป็นเรื่องที่สะดวกกว่าทำเอง ประกอบกับสตรีชาวไทยโซ่งที่มีได้แต่งงานกับชาวไทยโซ่งด้วยกัน ก็ไม่จำเป็นต้องสืบทอดพิธีกรรมของไทยโซ่ง สำหรับผู้ผลิตลายผ้าหน้าหมอนจำหน่ายมีเพียง 2 ตำบลคือ ต.ดอนข่อยและ ต.สระพัฒนา ลายที่ประดิษฐ์เป็นลายดั้งเดิมและลายใหม่ มีความถักถักในการเรียกชื่อลาย ปัญหาที่พบคือไม่อาจสืบค้นความเป็นมาของลายได้ และผู้สูงอายุที่ผลิตลายหน้าหมอนลายใหม่ไม่สามารถตั้งชื่อลายได้ และไม่มีการจัดบันทึกลายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ปัจจุบันลายผ้าหน้าหมอนนำไปประกอบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

การถ่ายทอดการประดิษฐ์ลายผ้าหน้าหมอนพบว่าการถ่ายทอดทั้งอย่างเป็นทางการ คือ เปิดสอนในโรงเรียนวัดสระสี่มุม กับถ่ายทอดไม่เป็นทางการ คือ ทำให้ดู ปัญหาที่พบคือ วิทยุชุมชนไม่สนใจรับการถ่ายทอด

แนวทางการจัดการความรู้ พบว่า ในชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันได้แต่ไม่ประสานกัน ระหว่างกลุ่ม ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การพัฒนากลุ่มเป็นไปตามศักยภาพของผู้นำ และยังไม่สามารถจัดการความรู้ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ เพราะมีปัญหาสำคัญ เช่น เงินทุน การตลาด และการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐที่ไม่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การจัดการความรู้ในระบบโรงเรียนดำเนินการได้ดีและประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการจัดการความรู้มีปัญญาท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐต้องมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป โดยไม่หยุดชะงักหรือทอดทิ้งกลางคัน